



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

VI. De lege humana secundum se.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

dilectionis Dei, ut dicitur *lib. 3.* ubi explicandum erit, quid sit diligere Deum super omnia, & quo tempore tale præceptum obliget.

Sexto denique modus charitatis non cadit sub aliis præceptis: nam verbi causa, præceptum de honorandis parentibus, dicit tantum, ut parentibus honor exhibeatur, non autem ut id fiat ex charitate. Idem dicit de præceptis audiendi Missam, jejunandi, dandi eleemosynam, & similibus; ea enim observantur, dummodo ipsi actus reales præcepti executioni mandentur, esto, in finem dilectionis Dei, ex intentione operantis non referantur.

CAPUT VI.

De lege humana secundum se.

RESOLUTIO I. *Utile fuit aliquas leges ab hominibus constitui.*] **Q**UIA UT TRADIT Angelicus Doctor *1. 2. quæst. 95. art. 1.* quamvis homo habeat naturalem inclinationem ad virtutem, virtutis tamen perfectionem assequi non potest, nisi media aliqua disciplina, quam à se sufficienter habere nequit; eo quod virtutis perfectio in eo sita est, ut homines ab indebitis retrahat delectationibus, ad quas valde proni sunt. Quare necessaria fuit legum disciplina, quæ metu pœnæ homines protervos à vitiis retraheret, & ad virtutem induceret.

Nota 1. ex quæst. 91. art. 3. Quod sicut in ratione speculativa, ex principiis indemonstrabilibus naturaliter cognitis eruntur conclusiones diversarum scientiarum, quarum cognitio non est nobis naturaliter indita, sed per industriam rationis inventa: ita etiam ex præceptis legis naturalis, quasi ex quibusdam principiis communibus & indemonstrabilibus, ratio humana procedit ad aliqua magis particulariter disponenda; & istæ particulares dispositiones, secundum humanam rationem adinventæ, dicuntur leges.

Nota 2. ex quæst. 95. art. 2. Duobus modis posse aliquid

quid derivari à principiis communibus legis naturæ; primò per modum conclusionis, secundo per modum determinationis, priori modo ex principio illo communi, nulli est malum faciendum, deducitur tanquam conclusio, neminem esse occidendū. Posteriori verò, quòd aliquis tali pœna afficiatur, est quadam determinatio legis naturæ, qua docetur, peccantem puniendum esse. Verùm circa hæc duplex occurrit difficultas breviter explicanda. Altera, an sit in hominibus potestas aliqua condendi leges: altera, an lex humana possit aliquid præcipere, quod à lege naturali non derivetur.

RESOLUTIO II. *In hominibus est vera aliqua potestas condendi leges.*] **PROBATUR**, nam in primis quòd talis potestas sit in Ecclesia, patet tum ex illo *Matth. 16.* Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis. &c. quod intelligi solet, non solum de potestate absolvendi à peccatis in Sacramento Pœnitentiæ, sed etiam de potestate puniendi, & excommunicandi, ut ex *capite 18.* aperte colligitur. Tum ex verbis illis *Actor. 15.* Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, &c. Hinc enim constat, Apostolos legem aliquam fidelibus imposuisse, quam observare tenebantur, aliàs non diceretur onus, nec inter necessaria deberet numerari. Tum denique ex Conciliis Constantiensi *sess. 3.* contra VVicleffum, & Joannem Hus, & Tridentino *sess. 7. can. 8.* contra Lutheranos, & Calvinistas.

Deinde, quòd sit etiam similis potestas in Principibus secularibus, aperte sumitur ex Paulo *Roman. 13.* cum ait, omnem animam potestatibus sublimioribus subdi deberè, eum qui potestati resistit, Dei ordinationi resistere, & sibi damnationem acquirere; necessitate obediendum esse, non tantum propter iram, sed propter conscientiam, ut scilicet vitetur peccatum inobedientiæ, quò conscientia maculetur.

Ratione

Ratione idem ostenditur: nam idè Deus superiores præfecit hominibus, sive in spiritualibus, sive in civilibus, ut eos regant & gubernent, in ordine ad finè proportionatum. Ad hoc autem duo necessaria sunt, alterum, ut qui præsumt aliis, habeant potestatem, ea statuendi, quæ in ordine ad finem intentum magis conducere videntur; alterum, ubi subditi superiorum legibus teneantur obedire. *Confirmatur*, nam nisi essent leges humanæ, quibus aliqua præciperentur, alia prohiberentur, magna esset rerum confusio, tam in Religione Christiana, quàm in Republica civili: quare vel ex ea ratione sufficienter constat, potestatem leges condendi esse penes eos qui aliis præsumt, sive in Ecclesiasticis, sive in civilibus.

Dices, ex his colligi quidem, esse potestatem in Ecclesia, & Republica aliquid præcipiendi, non tamen leges condendi: est enim illud discrimen inter præceptum, & legem, quòd præceptum expirat post mortem præipientis, at lex durat, nisi à successore revocetur. Licet autem quis possit primum, non sequitur quòd possit secundum. Verùm utrumque sequitur: nam cum potestas leges condendi sit in Ecclesia à Christo, qui nunquam moritur, mirum nõ est, quòd leges autoritate illius latæ vim habeant, etiam post mortem Pontificis: leges etiam civiles durant post mortem Principum, quia potestas eas condendi est à Republica, quæ non moritur cum suo Principe.

Cæterum ad convellenda hæreticorum fundamenta, *Nota* 1. quando Deus prohibet *Deuter. 4. & 12.* ne quid addatur ad verba & præcepta ejus, id debere intelligi de additione, quæ repugnaret ipsis præceptis divinis, aut dictum tantum esse pro Judæis. 2. Augustinum *epist. 119. cap. 19.* non damnare leges Pontificum, aut Principum Christianorum, sed pravas quorundam locorum consuetudines, quæ statutis Ecclesiæ repugnabant. 3. Christianam libertatem novi testamenti non consistere in liberatione à præceptis humanis, sed in libertate à jugo peccati, & præceptorum cæ-

remonia

remonialium legis antiquæ. 4. etsi peccatum sit contra legem Dei, hinc malè colligi, non peccari contra legem humanam; eùm de lege Dei sit, ut legi humanæ obediamus.

RESOLUTIO III. *Leges humanae possunt multa præcipere, aut vetare, quæ lege naturali, aut divina non sunt præcepta, aut prohibita.*] PROBATUR ex dictis, nam ostensum est in Ecclesia, & Republica esse veram potestatem condendi leges, & obligandi ad eorum observationem: at non esset talis potestas, si non liceret præcipere, aut prohibere nisi quod jam aliunde præceptum, aut prohibitum est: hoc enim non tam esset legem aliquam de novo statuere, quam legem naturalem, aut divinam interpretari.

Sed contra hoc, oritur difficultas ex Resolutione 1. ubi diximus, omnes leges humanas à naturali lege derivari, hinc enim videtur colligi, nihil præcipi, aut prohiberi posse lege humana, nisi quod jam lege naturali præceptum, aut prohibitum est. Verùm id non bene colligitur generatim de omni lege humana, sed tantum de ea quæ ex principiis communibus deducitur per modum conclusionis, quomodo diximus derivari præceptum non occidendi: talis enim lex cum sit de materia naturali, illud tantum prohibet, quod lege ipsa naturæ prohibitum erat. Aliter tamen dicendum est de lege humana, quæ derivatur à naturali, per modum determinationis dumtaxat, ea enim est merè positiva, pendens ex libera Principis voluntate: quare ab ea tantum habet vim obligandi, non autem à jure naturali.

Neque dicas, nihil posse ab homine statui, nisi quod est consentaneum rationi, & legi naturali: aliud enim est agere de honestate legis humanæ, aliud de obligatione illius. Quare etsi concedamus, quicquid ab hominibus præcipitur, debere esse honestum secundum rationem naturalem; negamus tamen illud debere ita esse honestum, ut etiam ex ipsa naturæ lege obliget sub peccato, antequam lege positiva præceptum sit.

RESO-

RESOLUTIO IV. *Varia sunt legis humanæ divisiones, ex qua est. 95. art. 4.* IN PRIMIS quia est de ratione legis humanæ, quod à lege naturæ derivetur, secundum hoc jus positivum dividitur in jus gentiū, & jus civile, ita ut ad jus gentium spectent, quæ derivantur ex principiis naturæ, sicut conclusiones ex principiis, ad jus autem civile, quæ derivantur per modum particularis determinationis.

Secundo, cum sit de ratione legis humanæ, ut ordinetur ad bonum commune civitatis, hinc lex humana dividi potest, secundum diversitatem eorum qui specialiter laborant pro bono communi, adeo ut alia sit sacerdotum, alia principum, alia militum.

Tertio distinguuntur leges humanæ, juxta diversa regimina. Unde secundum Regum principatum sumuntur constitutiones Principum, secundum Aristocratiam responsa prudentum, & Senatusconsulta, secundum Oligarchiam, jus prætorium, seu honorarium, secundum Democratiam, plebiscita.

Quarto, quia lex est directiva humanorum actuum, hinc leges dividuntur secundum materiam tractant, unde est quam lex Julia, de adulteris, lex Cornelia de sicariis, & similes.

Circa primam divisionem *difficultas* est, quid inter sit inter jus naturale, & jus gentium. *Respondent* alii, inter ea illud esse discrimen, quod jus naturale commune est omnibus animalibus, jus autem gentium solis hominibus competit. Sed hoc statim refellitur, quia sequeretur præcepta Decalogi non esse de jure naturæ, sed de jure gentium, quod à communi sensu abhorret; cum natura ipsa satis doceat, Deum esse colendum, non esse furandum, &c. valdeque absurdum sit existimare, hæc & similia præcepta jure gentium introducta esse.

Alii putant, jus naturale esse illud, quod ex principiis naturalibus absoluta necessitate deducitur, & jus gentium, quod ex iisdem colligitur, non quidem absolute, sed ex hypothese quod homines civilem societatem

societatem inter se constituent: Hoc etiam refellitur, quia cum quædam præcepta Decalogi conveniant hominibus, ut in societate spectatis, verbi causa, iustitia in contractibus, & obedientia erga majores, consequens esset ea non esse de jure naturæ, sed de jure gentium.

Alii aliter sentiunt. Verum dicendum videtur, jus gentium esse veluti medium inter naturæ, & civile; ita ut jus naturæ illud dicatur, quod unicuique insitum est à natura; jus civile, quod à Principe, aut Republica in bonum suorum subditorum constitutum est; jus vero gentium, quod consentaneè ad regulas rectæ rationis, communi omnium ferè gentium usu & consuetudine introductum est. Quomodo divisiones agrorum, bella, servitutes, & similia ad jus gentium pertinere dicuntur.

RESOLUTIO V. *Lex humana non prohibet omnia vitia, nec præcipit omnes actus virtutum.*]RATIO PRIMÆ PARTIS traditur à S. Thoma 1. 2. *quæst. 96. art. 2.* quia lex debet esse possibilis, & secundum naturam, & secundum consuetudinem patriæ: ita scilicet ut non imperetur aliquid vires naturæ superans, aut receptæ consuetudini repugnans. At non esset iis modis possibilis, si omnia vitia prohiberet, cum major pars hominum careat virtutis habitu, à quo potestas cavendi peccata omnia procedat. Quare non omnia vitia lege humana prohibentur, sed tantum graviora, à quibus major pars hominum abstinere potest, & præcipue quæ sunt in nocumentum aliorum, sine quorum prohibitione societas humana stare nequit; qualia sunt furta, homicidia, & alia hujusmodi.

Dices, lex divina peccata omnia prohibet: quare non & humana? Respondeo causam discriminis esse, quia lex divina dirigit ad finem vitæ æternæ, cui peccata omnia repugnant, humana verò tendit ad pacem & tranquillitatem fidelium; quare sufficit quod ea peccata prohibeat, quæ tali fini adversantur.

Ratio

Ratio secunda partis affertur art. 2. quia cum lex ad bonum commune ordinetur, sicut ea non debet prohibere omnia vitia, ita nec præcipere omnes virtutum actus, sed eos tantum qui ad bonum commune ordinem habent, vel immediatè, sicut cum aliqua directè propter bonum commune fiunt, vel mediatè, ut cum aliqua ordinantur à Legislatore, pertinentia ad bonam disciplinam, per quam cives informantur, ut commune bonum iustitiæ, & pacis cōservent. Potest hoc confirmari ex dictis: nam lex humana nimis esset gravis, & observatu impossibilis, spectato statu hominum, si omnes virtutum actus caderent sub præceptum.

RESOLUTIO VI. *Lex humana non potest directè præcipere actum internum, potest tamen indirectè, quando actus internus necessarius est ad externum, qui præcipitur.]* PRIOR pars satis perspicua est in lege civili, cum tranquillitas externa Reipublicæ, quam proximè respicit, ab actibus tantum exterioribus pendeat.

Eadem etiam ostenditur in lege Ecclesiastica, quia ut ait S. Doctor 1. 2. quæst. 91. art. 4. non potest homo legem statuere, nisi de iis de quibus potest iudicare: at non potest iudicare de motibus interioribus qui latent, sed tantum de exterioribus qui apparèt. Hinc est vulgatum illud, Ecclesia non iudicat de occultis, quod saltem ita debet intelligi, ut directè, & per se circa actus merè internos non versetur, eos præcipiendo aut prohibendo.

Dices nonne Sacerdos in Sacramento Pœnitentiæ, absolvit à peccatis merè internis, & pro iis imponit satisfactionem? Respondeo, hoc certum esse: at cum id fiat ex consensu pœnitentis, & in bonum speciale illius, inde non sequitur, posse Ecclesiam legem aliquam statuere, circa actus merè internos, quæ tēdat ad bonum commune fidelium, ut constituunt societatem visibilem, quæque vim habeat obligandi, non requisito eorum consensu. Præsertim quia confessio

fessio est de jure divino, non autem ex institutione Ecclesie.

Posterior pars facile ostenditur, nam cum actus externus non possit ab homine poni, sine actu interno, ex hypothesis quod lex humana precipit actum externum, censetur etiam precipere internum, ad positionem externi necessarium, verbi causa, eò ipso quod lex civilis precipit, ut in tali casu cives arma sumant, ea censetur precipere, ut cives tunc velint arma sumere. Et cum Ecclesia habet, ut clerici officium recitent, consequenter precipit ut velint illud recitare: leges enim precipiunt actum externum humanum, & liberum, qualis esse nequit, nisi ab interno voluntatis actu oriatur.

Quares an lex humana precipiendo actum externum, censetur precipere internum, qui etsi non sit necessarius, ut externus existat in esse physico, est tamen necessarius, ut in esse morali constituatur. Responsio communis est affirmativa, quia lex humana precipit actus externos, quatenus spectant vel ad politicam gubernationem, vel ad religiosum cultum Deo debitum: ad hæc autem requiritur actus internus; quare etiam ille censetur præceptus. Hinc ad civiles contractus requiritur intentio contrahendi, & voluntas se obligandi, si hæc ad eorum valorem necessaria est. Et qui recitat horas canonicas, tenetur cum interna attentione & devotione eas recitare, ut latius dicitur lib. 4. cap. 2. ubi de horis canonicis.

CAPUT VII.

De obligatione legis humanæ.

RESOLUTIO I. *Lex humana potest obligare in conscientia, ita ut contra illam agentes peccent, etiam mortaliter. Hoc sufficienter videtur probatum capite precedenti resolutione 2. quare hic solum nonnulla observanda occurrunt, i. vim obligandi in conscientia, debere extendi ad omnem legem propriè dictam dicitur.*